

ŽELEZNIČAR

GLASILO SLOVENSKEGA ŽELEZNIŠKEGA NASTAVLJENCEV

UREDNIŠTVO
se nahaja v Trstu ulica Madonna 15,
Telefon 15-70
UPRAVNIŠTVO
Dunaj V. — Zentagasse 5.

Izhaja v Trstu 1 in 15 vsaki mesec
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
ooo Rokopisi se ne vračajo. ooo

Naročnina:
za celo leto 4.40 K
za pol leta 2.20 K
za četrt leta 1.10 K
Posamezna številka 18 vin.

Pr. 8112
2

V imenu Njegovega Veličanstva Cesarja!

C. kr. deželna kot tiskovna sodinja v Trstu je po predlogu c. kr. državnega pravdnika razsodila, da ustanavlja vsebina odstavkov od besed »Ko mu dorastejo« do besed »nenasitno zrel« in od besed »Stremimo tudi« do besed »sreča vseh narodov« članka z naslovom »Naš praznik« uvrščenega v časniku »Železničar« dne 1. maja 1912 št. 9. vse objektivne znake pregreška predvidjenega v § 300 k. z. in v členu IV. zak. od 17. decembra 1862 Z. D. Z. št. 8. iz leta 1863.

Potrjuje se uže uvedeno zaplenjenje imenovane tiskovine, prepoveduje se razširjanje iste in ukazuje se uničenje nabranih primerkov in istih ki se imajo se nabrati, kakor hitro postane navzoči odlok pravomočen.

Razlogi:

V omenjenih odstavkih se skuša k sovražstvu in zaničevanju zoper c. kr. armado nadražiti. Ker imata potentakem omenjena odstavka vse znake pregreška predvidjenega v § 300 k. z. in v členu IV. zak. od 17. decembra Z. D. Z. št. 8. iz l. 1863 je bilo treba razsoditi kakor v dispozitivi.

Trst, dne 4. maja 1912.

L. S.

Podpis nečistljiv.

Nove bojne oblike.

Po železnih zakonih se vrši razvoj kapitalizma. Z neznansko hitrostjo. In med tem ko kapitalizem hiti najvišjim oblikam naproti, med tem ko ustvarja čudne oblike v gospodarskem življu, pa tudi ne opušta pripravljanja svojega historičnega in največjega nasprotnika, proletariata, na zadnje orjaške boje in sicer potom vedno večjih mezdskih bojev. Razredna nasprotja se vedno bolj poostrejuje; zadevajo pa tudi drugo ob drugo v večjem obsegu kot kdaj poprej.

Že nekaj let se nahajamo v dobi gigantskih bojev. Podjetniški razred je vzbudil in utrdil utis, da mu sedaj gre le za to, da meri svoje moči z onimi delavskega razreda. Že nekaj let sem se zdaj tu zdaj tam pojavljajo posfusi novega bojnega načina. Pričeli so švedski izkoriščevalci leta 1909 s svojim velikanskim izporom; potem pa je šlo v kratkih presledkih skoraj skozi vse dežele: Norveška in Danska sta prišli na vrsto kot najbližji sosedi; izkoriščevalna zalega v Nemčiji se je pridružila drugim s svojimi posebnimi poskusi, z izporom stavbinskih in ladjedelniških delavcev. Seveda tudi Avstrija ni smela in hotela zaostati. Zažugan in ne popolnoma prostovoljno neuresničen izpor dunajskih kovinarskih delavcev in v resnici izveden izpor praških kovinarskih delavcev je dokaz, da zna tudi avstrijsko podjetništvo biti solidarno.

Skoraj vsak boj razširijo podjetniki v orjaške dimenzije, kjer jim je to le mogoče. Vzrok za to je bil že večkrat naglasen in pojasnjen; treba si le poklicati v spomin poročila o švedskem boju. Že takrat so tajniki podjetniških organizacij naglašali, da je zelo ugodno, če se potegne v boj ali pa ograža čim večje delavske množice, ker se s tem močno zmanjša zmožnost delavskih organizacij za podpiranje svojih članov in da je vsled tega na drugi strani hitreje upati na zmago podjetnikov. Vrhutega pa so podjetniške organizacije mnenja, da se s povečanjem bojnega polja vse druge organizacijske moči zadržuje od bojnega ognjišča.

Taktični vzroki so torej, ki so na strani podjetnikov merodajni.

Račun podjetnikov pa se ni popolnoma vjemal. Kar so hoteli, je bilo oplasenje delavstva, ki bi si naj reklo, da je bolje, če se sprijazni z obstoječimi razmerami in jih mirno še nadalje prenaša, kakor da povzroči boje tako velikega obsega. Ta račun je moral biti napačen; zahteve delavstva so tako nujne in upravičene, da se mora zanje ustopiti in če je pričakovati še tako hudih bojev. Na vse te nujne in opravičene zahteve pa se podjetniki ne ozirajo. Celokupnost delavskega razreda ima pravico do tega, da se ugodni življskim in kulturnim potrebam vsega ljudstva. Dokler tega ni, se mora delavski razred bojevati in se bo bojeval.

Pred izbiro: odreči se izpolnitvi teh zahtev, ali pa stopiti v boj, se bodo delavci brez premisleka odločili za boj — to je zgo dovinsko, visoko poslanstvo delavstva — in skrbeli za to, da izidejo iz boja kot zmagovalci. Razvoj v tej smeri je očitiden. Vedno naraščajoča centralizacija strokovnih organizacij, ki premaga vse psihološke, zgodovinske in nacionalne ovire in ki jo moremo zasledovati v Franciji in Angliji, nam kaže smer razvoja, kaže nam pa tudi, kako se delavski razred uči.

Tako so mogli in morejo delavci vzeti nase strahote orjaških izporov, pa tudi stavk. V velikih bojih je nevarnost stavkolomstva vendarle manjša, vključ temu, da izkušnje zadnjega nemškega rudarskega boja navidezno pričajo proti temu. Podjetnik more ob času stavke v enem obratu nadomestiti stavkujoče; za velike množice delavcev pa ne more tako hitro najti nadomestila. V tem pa je tudi nevarnost, ki grozi podjetnikom v njih taktiki provociranja ogromnih bojev. Bilo bi pa zgrešeno, če bi delavstvo hotelo svojo taktiko zgraditi na tem opazovanju. Stavkolomstvo je podjetnikom predvsem tedaj v pomoč, če se pri tekmovalcu ne stavka. Pri teh — skoraj bi rekli sedaj modernih — bojih pa navadno zastane vse proizvodnje.

Iz tega sledi jasno, da se mora ustroj delavskih organizacij prilagoditi tem dejstvom, če hočemo, da delavstvo ne podleže. To velja enako za izpore kakor za stavke in pogajanja. Vsem tem načinom poravnanja nasprotij so podjetniki umeli dodati veličino, ki je prej ni bilo opazati.

Vedno večje množice delavstva so zamatane v boj, ki se ga vodi za vedno večja okrožja. Poglejmo zopet velika ustavljanja dela zadnjih let, mezdne boje v Angliji, ravnokar končane rudarske stavke, spominjamo se velikega mezdnege boja v vzhodnočeški tekstilni industriji. Kakšne množice nastopajo tu kot bojovníki! Kdo jih je poznal? Kdo je imel vpliv nanje? Kdo je mogel in hotel prevzeti odgovornost zanje in za njih postopanje? Saj je vendar jasno, da pri tako velikanski vdeležbi boja niso mogli biti vsi vdeleženci tudi organizirani, torej discipli-

nirani delavci. Splošno znano je, da so ravno stavke takih neorganiziranih množic izbruhi besnote ali pa obupa. In če še manjka vpliv in avtoriteta vodilne, trezne strokovne organizacije, je v vseh okoliščinah nevarnost za končni uspeh boja. V Angliji so lansko leto v prvih tednih boja imeli vodstvo pravzaprav neorganizirani elementi in šele v nadaljnjem teku boja se je posrečilo organizacijam dobiti vodstvo v svoje roke. Pri vzhodnočeškem boju tekstilnih delavcev je bilo isto. Torej se pravilno ne more govoriti o pravem vodstvu, če je delavstvo razcepljeno in mora vrhutega trpeti vsled malenkostnih nasprotij raznih organizacij.

Vsled povečanih bojev postajajo indiferentni delavci vedno večja nevarnost za celokupno delavstvo. In tako izhaja za naše strokovne organizacije iz razvoja mezdskih bojev ponovno star, a vedno važen problem: kako odstraniti nevarnost indiferentizma? Izpolnitev naše agitacije je torej prejkoslej največjega pomena. Člani se ne smejo sklicevati na to, da opravljajo vodje okrajev in skupin, zaupniki in drugi funkcionarji to delo. Vsak član organizacije je dolžan posvetiti se agitaciji.

Ravno resni časi v katerih živimo, govorijo jasen jezik. Potrebno je, otresti se brezbrčnosti; znamenja časa moramo razumeti. Šele tedaj pričeti z agitacijo, ko že povsod hrumi boj, je prekasno in celo brezuspešno. Takoj, v mirnih časih se mora to delo opravljati. Proti indiferentizmu, pa tudi proti cepljenju organizacije, katero vsebuje veliko nevarnost za delavstvo.

Nove bojne oblike podjetnikov zahtevajo tudi od nas večje pozornosti.

Pojemanje razrednih nasprotij.

(Napisal Karel Kautsky.)

Engels je 1885 opozoril, da se izza francoske revolucije, ki je trajala od 1789 do 1815, ponavljajo v Evropi revolucije, velike preložitve političnih sil na 15 do 18 let: 1815, 1830, 1848—52, 1870/71. Domneval je, da zapade prihodnja revolucija na koncu osemdesetih let. V resnici se je tisti čas zgodil političen preobrat, polom Bismarkovega sistema, oživiljenje demokratičnih in socialno političnih stremeljenj po vsej Evropi. Ampak ta polet je bil le neznamen in kratko živ in odtlej sta minuli že dve desetletji, ne da bi se bila zgodila vsaj v pravi Evropi resnična revolucija.

Kako naj si razlagamo to? Zakaj večni nemir v Evropi od 1789 do 1871 in zakaj odtlej stalnost političnih razmer, ki so se v poslednjem času popolnoma pomočvirile?

V vsej prvi polovici 19. veka, do 1848, so bile za gospodarsko in duhovno življenje onega časa najvažnejše plasti evropskih narodov izključene od državne oblasti, ki jih je gledala brez umevanja ali pa naravnost sovražno kot zastopnica plemstva in faršta.

V Nemčiji in v Italiji je državna razkasanost ovirala gospodarski procvit. V času od 1846 do 1870 se je vse to močno izpremenilo. V tem času je zmagal industrijski kapital nad zemljiškim posestvom, najprvo na Angleškem, kjer so padle žitne carine (1846) in se je uveljavila svobodna trgovina; ali pa si je industrijski kapital priboril vsaj ravnopravnost z zemljiškim posestvom, kakor n. pr. v Nemčiji in v Avstriji. Intelektualni sloji so dosegli svobodo tiska in gibanja, mali meščani in mali kmetje volilno pravico. Narodno zedinjenje Nemčije in Italije je zadostilo davno bolešno hrepenenje teh narodov. To se je zgodilo po porazu revolucije iz l. 1848 ne vsled notranjega gibanja, temveč vsled vnanjih vojn. Krimska vojna v letih 1854—56 je strmoglavila v Rusiji tlačanstvo in izsilila od carjeve vlade rešpekt pred meščanstvom. 1859, 1866 in 1870 se je dopolnilo zedinjenje Italije, 1866 in 1870 zedinjenje Nemčije, seveda v nepopolnem obsegu, l. 1866 je tvorilo liberalno dobo v Avstriji in pripravilo tudi v Nemčiji uvedbo splošne volilne pravice, delne tiskovne in koalicijske svobode. Leto 1870 je dokončalo te početke in prineslo Franciji demokratično republiko. In na Angleškem je 1868 prodrla volilna reforma, ki je podelila vrhnjim plastem delavstva in spodnjim plastem malomeščanstva volilno pravico, ki je dotlej niso imele. S tem so bili za vse razrede evropskih narodov izimši proletarijat postavljeni državni temelji, na katere so lahko gradili svoj obstanek. Dosegli so, četudi ne v polnem obsegu, po čemur so izza velike revolucije neprestano stremili. Dasi se niso izpolnile vse njihove želje in se niso mogle izpolniti, ker so si interesi različnih posestnih plasti pogosto zelo nasprotni, vendar se prikrajšani sloji niso čutili zadosti močne, da bi se potegovali za samovlado v državi, in to, kar so pogrešali, ni bilo vredno, da bi prevzeli nase riziko revolucije.

V evropski državi je ostal en sam razred revolucionarcev, proletarijat, in sicer predvsem mestni proletarijat. V njem je ostalo živo revolucionarno stremljenje. Dasi se je vsled teh preobratov politični položaj temeljito izpremenil, je še vedno gojil upanje, temelječe na izkušnjah od 1789 do 1871, skoro celega stoletja, upanje, da kmalu nastopi zopet, seveda ne še čista proletarska, temveč malomeščansko-proletarska revolucija, v kateri prevzame proletarijat vsled svoje narasle veljave vodstvo v svoje roke. Tako je bilo upanje nele »dogmatičnih marksistov«, kakor Engelsa in Bebla, temveč tudi realnih politikov, ki so ostali od marksizma deviško nedotaknjeni kakor Bismarck. Če je že 1878 smatral izjemne zakone zoper socialno de-

mokracijo za potrebne, dasi tedaj še ni zbrala niti pol milijona glasov, niti 10 odstotkov volilcev, niti 6 odstotkov volilnih upravičencev; če ga je potem obšla obupna misel, da bi izzval socialno demokracijo k pouličnim bojem, preden je premogočno narasla, si moremo razlagati le z nazorom, da je proletarsko-malomeščanska revolucija pred durmi.

In v resnici je cela vrsta okolnosti podpirala to naziranje, ne glede na spomin in izkušnje minulega veka.

(Dalje prihodnjič.)

Socialna politika v avstrijskem državnem zboru.

Zasedanje avstrijskega državnega zbora pred veliko nočjo nam je doneslo še precej razveseljive socialnopolitične uspehe. Kakor smo že svoječasno poročali, je razpust parlamenta meseca marca 1911 zadržal mnogo socialnopolitičnih akcij v njih teku. To prekinjenje pa je kakor se vidi, sedanji parlament srečno premagal s tem, da namerava več važnih predlog, ki imajo služiti skrbi za delavstvo, dovesti do uzakonitve.

Jesensko zasedanje 1911 tozadevno ni ravno neugodno pričelo in se je moglo sklicevati poleg številnih predelov v odsekih in komisijah na zakon o zaposlenju mladih oseb in žensk v rudarstvu. Mnogo bogatejši pa je rezultat predvelikonočnega zasedanja, v katerem je zbornica odpravila tri važne socialnopolitične vladne predloge.

Ena teh predlog se tiče izpremembe in izpopolnitve § 74 avstrijskega obrtnega reda in zasleduje poleg uvedbe zdravstvenega maksimalnega delavnika namen, prilagoditi temelje tehničnega delavskega varstva tudi zakonito zvišanim zahtevam znanja in prakse. Zbornica je sprejela predlogo v splošnem po predlogih vlade. Povdarjanje zasluži le eden na socialnodemokratičen predlog sklenjen dodatek, ki nudi vladi možnost, naredbenim potom označiti stroje, ki se jih sme vporabljati le s primernimi varnostnimi napravami. Pričakovati je, da se bo to, v zakonodajo sprejeto načelo vzgojevalno vplivalo na strojno industrijo v smislu dalekosežnega preprečenja nezgod. Drugi zakonski načrt, ki ga je zbornica rešila, urejuje izplačevanje mezde v rudarstvu. Dočim se je isto doslej vršilo mesečno, se bo odslej moralo vršiti vsaj vsakih štirinajst dni. Vrhutega vsebuje predloga, ki se vsaj na pol poti približuje željam delavstva, določbe glede dobave orodja in delovnih sredstev ter na kraju dela potrebnega razstreliva. Končno je zbornica sklenila še tretji zakon, ki namerava znatno razširjenje zavarovanja zoper nezgode v stavbinski obrti. Nazadnje omenjima zakonoma

je že pritrdila gosposka zbornica, tako da je v bližjem času pričakovati sankcije in razglasitve v državnem zakoniku.

Poleg teh vladnih predlog pa je zbornica sklenila tudi od socialnodemokratične strani izhajajočo zakonsko predlogo, katere cilj je odpraviti enostransko kaznovanje pogodbolomstva delavcev (§ 85 avstrijskega obrtnega reda) in ki jo je že pred razpustom sprejela prejšnja zbornica in ki je v gospodski zbornici zadela na načelna nasprotja. Upamo, da bo topot v gosposki zbornici usoda te predloge milejša.

V odsekih se istotako marljivo deluje. Najvažnejša predloga, ki se tiče socialnega zavarovanja je prišla kakor se vidi na mrtvo točko. Tudi vprašanje noveliranja pokojninsko-zavarovalnega zakona za zasebne nastavlence je postalo aktuelno. Znano je, da ta šele pred nekaj leti sklenjen zakon ni prinesel tega kar se je pričakovalo. Cela vrsta temeljnih točk je potrebna reforme. Socialnopolitični odsek zbornice se je v zadnjem času živahno pečal s to zadevo in sklenil obsežna raziskovanja za pojasnitev vprašanj, ki pridejo pri noveliranju v postev.

Ostale socialnopolitične akcije, s katerimi se sedaj pečajo odseki zbornice, se nanašajo na zakonito skrajšanje delovnega časa, za katero pa sedaj še ni ugodnega izgleda, potem od socialnih demokratov že dolgo zahtevana odprava delavskih knjižic, razširjenje bolniškega in nezgodnega zavarovanja na pomorščake, ureditev pravnega razmerja delavskih in tovarniških stanovanj, ureditev otroškega dela ter izdelanje pekovskega varstvenega zakona, katerega predlog je vlada obljubila vložiti v najkrajšem času. Kot socialnopolitično pomembno moramo omeniti zakonsko predlogo, ki je skozi mesece dala dela zbornici in posebnem odseku in ta je: službena pragmatika za državne nastavlence. Ta zakon hoče nele doseči oskrbo te kategorije, ki trpi vsled sedanje stiske, temveč tudi moderno določitev nje pravic in dolžnosti zakonitim potom. Predloga pa je zadela na težkoče, nele radi pokritja večjih stroškov, temveč tudi radi odpornega postopanja, ki ga je zbornica dosedaj gojila napram nekaterim načelnim določbam načrta, ki imajo namen urediti vedenje uradnikov izven službe, zlasti pa vdeležbo pri društvenem delovanju. Najbrž se bo še v zadnji uri posrečilo potom kompromisa premagati te težkoče. Končno je omeniti vladno predlogo glede odprave male številčne loterije, s čemer se namerava odpraviti eno najnevarnejših izkušnaj, katere žrtve so ponajveč najrevnejši sloji ljudstva. Zbornica je simpatično sprejela ta načrt, ki bo najbrž kmalu rešen.

PODLISTEK.

Smrt sprevodnika.

(Spisal Ivan Grilc.)

Bila je temna noč. Vse okrog je počivalo. Le v stanovanju sprevodnika ne. Škrbna žena je s svetilko v roki stopila v sobo, kjer je spal njen mož. »Vstani France, enajsta ura je že odbila«, je polglasno zaklicala žena, da ne zbudi otrok. Sprevodnik vstane, se obleče in pripravi za pol. Težko je premagal spanec, a moral je, ker mora služiti kruh zase in za družino. Krut boj za obstanek je možu srednje starosti zarisal trde poteze v obraz, ki pričajo, da je že mnogo pretrpel. Kadar pa se po svoji deci, pa postanejo te poteze mehke in nežne in čitali je iz njih notranje veselje.

Ko se je opravi, je sledil svoji ženi v kuhinjo, da povžije skromno večerjo. Žena pa mu je med tem pripravila potno torbo, ter ni pozabila ničesar, kar potrebuje na poti. Ko je končala ta opravilo, mu pravi: »Revež, s polno torbo greš in kdove če ti ne bo še med poljo česa zmanjkalo, da boš moral gladen opravljati svojo službo«. Mož se ji nasmehne ter odgovori, da je to že njegova usoda in da za družino rad žrtvuje kar le more.

Predno pa odide v službo, stopi v sobo,

da se še enkrat poslovi od svojih otrok, ki so mirno spavali po dva in dva v eni postelji. Njih kodraste glavice mole izpod odeje in v snu se jim ziblje na ustnih sladkih smehljaj.

Ko se sprevodnik na tistem poslavlja od otrok, se ga polasti čudna slutnja. Bode-li se še vrnil živ in zdrav, da še nadalje redi in vzgaja svojo deco, kolikor mu pripušča njegova težka služba? Predno premine, bi še rad videl preskrbljeno svojo družino, da ne bo izpostavljena najhujši bedi in pomanjkanju. Ko se poslovi še od žene, zadene torbo na ramo in odide. Žena še dolgo gleda za njim, ali pravzaprav posluša, ker videti ni mogla ničesar v trdi temi. Nekako vollo so odmevali koraki njenega moža, ko je korakal preko tlakanega dvorišča. Bilo je slišati, kakor da hodi še nekdo drug z njim. In potem se je zgubil šum v daljavi in vse je utihnilo....

Na postaji je bilo živahno vrvenje. Premikači so sestavljali vlak in ga pripravljali za odhod. Sprevodnik še opravi svoje delo in se poda na svoje mesto pri vlaku, ki je kmalu nato oddrdral v temno noč.

Sprevodnik se je še enkrat ozrl v smer, kjer je njegov dom in kjer sedaj počiva njegova družina. Videla pa v temni noči ni ničesar.

Porajale so se mu trpke misli. Železnica mora biti kos vsaki umetnosti. V službi mora biti tudi kuhar. Sicer je težko kuhati pod malo strešico na vozu, a opravi se vendar. Kam bi pa prišel, če bi s svojim bornim zaslužkom še krmil krčmarje. In vrhutega je na malih postajah le težko kaj dobiti. Ko popivajo potniki po restavracijah in se kratkočasijo s petjem in dobro voljo, počiva sprevodnik v kasarni na trdi slamnici. In še ta počitek si mora prikrajšati, da si pripravi borno večerjo ali pa zajlerk. Na vse to trpljenje pa se nenasiten kapitalizem ne ozira in le še bolj izkorišča revne trpine.

Ko pride čas, ko ga pokliče nočni čuvaj, se urno odpravi v službo. Saj gre vendar proti domu.

Bila je lepa, jasna noč. Vlak je prisopinal na majhno postajo ob vznožju divnih Karavank. Osojbe je premikalo vozove in urejevalo vlak. razkladalo in nakladalo blago. Zdajci pa zagrabi neizprosna smrt svojo žrtev. Sprevodnik jo ima pred seboj, a ne more se ji izviti. Strašen trenutek!... Njegove zadnje misli še polete k njegovim dragim. V zadnji grozi pa ga zdrobi usoda, in skrben družinski oče je preminil.

Osojbe kiti preplašeno na mesto nezgode,

Tudi gosposka zbornica je v tem letu resila več važnih predlog socialnopolitične vsebine. Omeniti je zlasti zakon o oskrbovalni vzgoji in mladinskem kazenskem pravu. Izmed drugih predlog, ki jih je gosposka zbornica v zadnjem času rešila, omenjamo le še zakon o službenih pogodbah v poljedelskih in gozdarskih obratih zaposlenih ter zakon o zvišanju rubežni prostih dohodkov.

Ta kratek pregled kaže, da je avstrijski državni zbor vključno težavnim političnim razmeram še v stanju opravljati tudi socialnopolitično delo. Šlo bi pa mnogo bolje, če ne bi socialni demokratje morali vsak socialnopolitični napredek šele izvajati v trdem boju z meščanskimi strankami!

Avstrijske državne železnice 1901-1910.

Pod gorenjim naslovom je železniško ministrstvo izdalo poročilo o razvoju avstrijskih državnih železnic, o njih prometu in finančnem uspehu v zadnjem desetletju ter o delovanju državne železniške uprave.

Glavnica, naložena v državnih železnicah, je poskočila od 2673 milijonov kron v letu 1901 na 5579 milijonov v letu 1910, torej za 108,70 odstotkov; od te glavnice je odpadlo v letu 1901 16,71 odstotkov in v letu 1910 14,71 odstotkov na zgradbo novih prog; na nabavo privatnih železnic je odpadlo v letu 1901 71,13 odstotkov, v letu 1910 pa 70,05 odstotkov in na dodatne investicije v letu 1901 12,16 odstotkov, v letu 1910 pa 15,78 odstotkov. Vozni park se je v tem razdobju izdatno pomnožil: število lokomotiv je poskočilo od 2686 na 5764, število osebnih voz od 6031 na 11.069, število tovornih voz od 48.583 na 115.065; vendar pa je še sedaj nezadosten in niti oddaleč ne vstreza naraščajočim potrebam železniškega prometa.

O finančnih uspehih avstrijskih državnih železnic navaja poročilo železniškega ministerstva naslednje podatke: Redni dohodki državnih železnic so znašali v letu 1901 267 milijonov kron, v letu 1910 pa 754 milijonov kron in so v tem razdobju poskočili za 181,88 odstotkov. Na kilometer obratne dolžine je imela državna železniška uprava v letu 1901 28.584 kron dohodkov, v letu 1910 pa 48.520 kron, torej so letni dohodki na kilometer obratne dolžine poskočili v zadnjem desetletju za 69,51 odstotkov. Redni izdatki državnih železnic so znašali v letu 1901 214 milijonov, v letu 1910 pa 572 milijonov; na kilometer obratne dolžine so znašali redni letni izdatki v letu 1901 18.798 kron in v letu 1910 30.148 kron, torej so se v tem času povečali za 60,38 odstotkov. Če

vpoštevamo izredne dohodke in izdatke, je dosegla uprava državnih železnic v letu 1901 obratni prebitok 51 milijonov kron (na kilometer obratne dolžine 6057 kron), kar odgovarja 1,91 odstotka naložene glavnice. V letu 1910 je znašal obratni prebitok 154 milijonov kron (11.015 kron na kilometer obratne dolžine), t. j. 2,76 odstotkov v državnih železnicah naložene glavnice. Ker je znašala letna potrebščina za obrestovanje in uničevanje v državnih progah naloženega kapitala, všteti štiriodstotne obresti od rent in prispevkov, ki jih daje v to svrhu država, v letu 1901 115 milijonov kron in v letu 1910 249 milijonov kron, je bila letna obremenitev državne blagajne vsled državnih železnic v letu 1901 64 milijonov kron in v 1910 95 milijonov kron. V tej obremenitvi pa so obseženi tudi vsakoletni zneski za uničevanje železniških dolgov in rent, ki sicer obremenjujejo državno blagajno, a razbremenjujejo državne železnice. Znesek za uničevanje dolgov je znašal v letu 1901 8,1 milijonov kron in v letu 1910 36,7 milijonov kron. Dalje je omenjati, da so državne železnice plačale državnih davkov (brez nedržavnih doklad v letu 1901 4,4 milijone kron in v letu 1910 12,9 milijonov kron).

Z velikimi besedami navaja poročilo železniškega ministerstva vse, kar je v tem času storila državna železniška uprava za zboljšanje gmotnega položaja svojih uslužbencev, za umnejšo organizacijo uprave ter tehnične novotarije in poizkuse. Na koncu primerja še najvažnejše uspehe avstrijskega državnoželezniškega obrata z uspehi ogrskih, prusko-hessenskih in bavarskih državnih železnic.

Stavbinske zadruge in stanovanjsko vraščanje.

(Dalje.)

Zadružna oblika je najprej služila organizaciji konzuma in proizvodnji živil in vporabnih predmetov za vsakdanjo rabo (Konzumna društva in produktivne asociacije). Kasneje so se pojavile stavbinske zadruge in sicer zopet najprej v Angliji. Tu pa sta se razvili dve obliki teh zadrug. Njih najstarejša je takozvana hišnopridobitniška zadruga (Building Society) katere bistvo je obstojalo v tem, da se je članom dajalo prednjime v svrhu pridobitve hiše, ne da bi zadruga sama kupovala zemljišča ali pa sama gradila hiše. Gradbo hiš je organizirala druga, poznejša oblika, prava stavbinska zadruga, ki je kupovala zemljišča in gradila hiše (Land and Building Society), ter jih prodajala članom na obroke. Otedaj se je zadruga gradba hiš v Angliji najlepše razvila. V zadnjih letih pa gibanje zanj stopilo v novo obliko po ustanovitvi Ealing Tenant (po londonskem predmestju Ealing). Podjetje sloni na ideji, da nakupi zadruga velika zemljišča ter doseže s tem znatne prihranke pri nakupu zemljišč. Zemljišče pa ne postane last članov, temveč ostane v posesti zadruge. Da označimo angleški način, navedemo sledeče: Leta 1884 ustanovljena Permanent Building Society ima namen podpirati svoje člane pri pridobivanju lastnih stanovanj. Štela je (1908) 5616 članov in jim pripomogla, da so si pridobili 2460 hiš, katerih tri četrtine so prešle v zasebno last. Leta 1888 ustanovljena Tenant Cooperators Limited hodi drugo pot s tem, da prevzame nakup hiš za svoje člane kot korporacija. Leta je zadruga najemnikov in vsak član mora plačati gotov znesek v deležih kot posojilo, ki se ravna po vrednosti hiše. Kapital se obrestuje po trdnem nastavku, prebitok pa se razdeli med člane po razmerju plačanih najemnim. Takih najemniških zadrug je bilo l. 1908 na Angleškem 12, ki so imele 1663 članov, 1,587.528 kron delniškega kapitala, 3,950.072 kron posojil, 4,035.280 kron hipotek, 282 akrov (1 akre = 4047,6 štirjaških metrov) stavbinskih zemljišč in 3134 dograjenih hiš v vrednosti 9,818.400 kron. Stavbinskih zadrug sploh je bilo l. 1908 1663 z glavnico 1.610.031.336 kron in realitetami (zemljišča in hiše) v vrednosti 12,383.200 kron. K temu še pridejo druge zadruge z realitetami v

vrednosti 2,028.240 kron. Končno bi se bilo omeniti, da se angleška konzumna društva bavijo z gradbo hiš. L. 1908 je 413 konzumnih društev vporabilo v to svrhu 220.472.512 kron, pri čemer so jih velenakupne zadruge podpirale s posojili iz svojih davčnih oddelkov. Število hiš, ki so jih zgradile in ki so ostale v njih lasti, znaša 8350; tistih ki so jih prodale članom 5577 in tistih, za katere so svojim članom prispevala konzumna društva denar za zgradbo, 32.600. Skupaj torej 36.527 hiš.

Nekoliko manj razvito je stavbinsko zadružništvo v Nemčiji. L. 1908 je tam oficialna statistika našela 848 stavbinskih zadrug, ki so štejele okoli 150.000 članov. Vrhutega so še nekatere občekoristne družbe in društva (slednja deloma s hipotekarnim kreditom) ter ustanove in javne korporacije (država, občine), ki delujejo na polju protikapitalistične zgradbe hiš.

Najslabše pa je razvito občekoristno stavbinsko delovanje v naši ljubi očetnjavi, v Avstriji. Tu tiči vse šele v okromnih početkih in Napoleonova beseda, da smo vedno za eno armado in eno idejo vzadi, velja v polni meri tudi o zadružni ideji — vsaj kar se tiče stavbinskega zadružništva. V državi, deželi in občini imajo agrarci, posestniki zemljišč in hiš prvo besedo in se branijo z vsemi štirimi proti vsaki odredbi, ki bi povzročila ocenjenje stanovanj. Že sama stanovanjska beda je postala v Avstriji, odkar se izvršuje prehod iz agrarne v industrialno državo, tako velika, da pričinja premagovati številne in ne majhne zapreke. Skraja je vlada upala, da bo z zakonom o delavskih stanovanjih z dne 28. julija 1902 pospešila občekoristno stavbinsko delovanje. Potom tega zakona se nudi 24-letno davčno prostot, če se ravna strogo po njegovih predpisih glede načina stavbe, oddaje v najem in višine dohodkov (ki smejo znašati več kot istočasna hipotekarna obrestna mera). Da to ni dosti vplodujevalno učinkovalo, ker so v glavnem industrijalci izkoriščali zakon za svoje politične delavske »dobrodelne« namene, kaže statistika, ki navaja, da se je do leta 1909 le v 838 slučajih ugodilo prošnjam za oprostitev davka. Še klavernejše pa je stanje stavbinskih zadrug. Leta 1910. je bilo njih število 275, h kateremu pride še 24 raznih drugih zadrug in društev.

Sklad za stanovanjsko oskrbo. — Davčno-pravne odredbe.

Nekoliko hitrejši tempo obeta zadružno gibanje na polju zgradbe stanovanj vsled ustanovitve sklada za stanovanjsko oskrbo. Tozadevni zakon z dne 23. decembra 1910 je edini sad dolgotrajnih draginskih debat zbornice in naj bi služil v zboljšanje stanovanjskih razmer revnejših slojev. Skladu prispeva država v letih 1911 do 1921 skupno svoto 25 milijonov kron. Naloga sklada je nuditi kreditno pomoč javnim korporacijam, zavodom in občekoristnim društvom (stavbinske zadruge, stavbinske družbe, društva, ustanove i. dr. z največ 5-odstotno dividendo) in sicer predvsem v svrhu zgradbe malih stanovanj, eventualno za nakup zemljišč in hiš v svrhu naprave malih stanovanj in odкупа širjemestnih hipotek. Pri tem gre predvsem za olajšanje posojila na malostanovanjske zgradbe čez mejo pupilarne varnosti; tu naj bi sklad za stanovanjsko oskrbo pomagal ali z neposredno podelitvijo posojila, navadno pa z dejanjem poročstva do 90 odstotkov cenilne vrednosti. Sklad za stanovanjsko oskrbo pa more če je potrebno tudi sam pridobiti stavbe ali zajamčene zahteve, na katere je dal posojilo. Dočim se more neposredna posojila dajati le v višini razpoložljivega denarja, se more na podlagi razpoložljivega skladovnega denarja prevzeti jamstvo za mnogo višjo svoto, ki jo zakon omejuje z 200 milijoni kron. Do tega zneska jamči država subsidiarno, to je: ona nudi v prvi vrsti pomoč, če bi zadruga — kar je samoobsebi umevno — zahtevala kredit. Posojila, za katera prevzema zadruga jamstvo, so proglašena varovanskovarnim vlogam. Na

a pomagati ne more več. Izkazalo je svojemu tovarišu še zadnje delo usmiljenja.

Bližala se je ura, ko bi moral sprevodnik priti domov. Pričakuje ga žena in deca. Ker pa moža le še ni domov, se poloti žene nemir.

Zdajci se odpro vrata. Namesto njenega moža pa vstopi njegov tovariš, da ji javi kaj se je zgodilo. Temna slutnja se polasti uboge žene.

»Nikar se preveč ne prestrašite«, ji pravi prišlec s tresočim glasom. »Vašega moža je doletela nezgoda, a menda ni prehud«.

»Povejte, oh povejte mi vse kar se je zgodilo, saj slutim, da se ne vrne več«, izpregovori žena in zaplaka. Z njo vred pa plakajo otroci, ki pa še ne pojmiyo popolnoma udarca usode, ki jih je zadel. »Sedaj mi je jasno, zakaj se je tako težko posuljal od nas. Slutil je, da nas ne vidi več«.

Žena se vsa obupana poda v mrtvašnico v bližini postaje, skozi katero je njen mož tolikokrat da se poslovi od njega in da ga spremi k zadnjemu počitku.

Pogrebci pa tolažijo njo in njene otroke. Kruta usoda je zgrabila svojo žrtev in odvzela družini rednika.

ta način naj bi se odprlo nove izdatne kreditne vire, (sodnijske depozite, sirotinski denar, rezervne sklade zavarovalnih zavodov itd.) za gradbo malih stanovanj.

Stanovanjsko oskrbovalni sklad sme potom jamstva ali pa posojil kreditirati do 90 odstotkov vrednosti nepremičnin na katere je dati posojilo, tako da mora najmanj desetino vrednosti zemljišča in stavbnih stroškov pripraviti stavbni gospodar sam. Posojila, oziroma jamstvene regresne pravice sklada je napraviti hipotekarično varne, in sicer (navadno) v vrsti nad varovansko varnostno mejo nepremičnine na katero se da posojilo. Ker je zakonita pupilarna varnost dana, če ni hiša vsled posojila obremenjena nad polovico svoje prave vrednosti, prične ta meja pri 50 odstotkih vrednosti.

Kot mala stanovanja v smislu zakona o stanovanjsko oskrbovalnem skladu se smatra družinska stanovanja v največ 80 štirjaškimi metri ploskve, ki služi za stanovanje (sobe, čumnate, kuhinja), nadalje samski domovi v posebnih hišah za kvečjemu po tri osebe in končno spalne in ložijske hiše za sprejemanje samskih oseb v skupnih spalnica. Če je hiša urejena tudi v druge svrhe kot za mala stanovanja, mora skupna ploskev malih stanovanj znašati najmanj dve tretjini skupne, za stanovanja namenjene ploskve dotične hiše, ki se ji naj da posojilo.

Pri tem pa se prišteva kot ploskve malih stanovanj tudi take, ki so namenjene za male delavnice.

Kot računska vrednost velja vrednost potrebnega stavbnega zemljišča, to je: vrednost tistega dela hiše, ki je odmenjen malim stanovanjem; pri poljedelskih stanovanjskih zgradbah tudi vrednost potrebnih gospodarskih prostorov in končno vrednost morebitnih, v hiši se nahajajočih maloobratnih delavnic.

Sklad se upravlja v dveh popolnoma ločenih oddelkih (posojilni in jamstveni oddelki). Vloge na stanovanjsko oskrbovalni sklad so proste kolka in pristojbin.

(Dalje prihodnjič).

Zapisnik

seje centralnega delavskega odbora c. kr. avstrijskih državnih železnic, ki se je vršila dne 15. do 19. decembra 1911 v c. kr. železniškem ministrstvu (oddelek 4.)

(Dalje.)

Vedenje delavcev.

Člani *Ablinger*, *Kubitschek* in namestnik *Heider* označujejo besede 1. odstavka § 7.: »V in izven službe« kot odveč in nastopajo za njih črtanje iz besedila. Temu pritrjujejo vsi člani centralnega delavskega odbora.

Glede določb 7. odstavka § 7. o odškodninski dolžnosti delavcev se po daljši debati, ki so se je vdeležili člani *Thumfort*, *Beck*, *Freischlag*, *Schneider* in *Priesner*, sklene črtanje celega odstavka.

Ostale določbe § 7. se sprejme z malimi izpremembami 8. odstavka, v katerem se namesto besede »takoj« postavi »čimprej mogoče«.

Pravice in naloge nadzorovalnega osebja.

K § 8. odstavka 2. prosijo delegatje, da se besede »mirno in dostojno« razprto tiska.

Proti besedilu 4. in 5. odstavka imajo člani *Rzehak*, *Thumfort* in *Priesner* pomisleke ter predlagajo izpremembo, po kateri se 4. in 5. odstavka glasita:

4. odstavek: pijane delavce je odstraniti od dela.

5. odstavek: Nadzorovalnim osebam je strogo prepovedano od delavcev sprejemati kakršnakoli darila, se z njimi spuščati v denarne zveze, ali pa jih vporablja za dela v zasebne svrhe.

Globe.

V uvodu posvetovanja o § 9. je *poročevalec* opozarjal na enako se glaseče določbe službenega reda za deficitivno osebje in povdarjal, da je za odmero kazni v interesu delavcev in v nasprotju z obstoječimi

delovnimi redi določena gotova najvišja meja.

Član *Rzehak* se sklicuje na delovni red za delavniške delavce prejšnje državno-železniške družbe in je sploh proti vporabi denarnih glob pri prestopkih proti delovnemu redu, ker le-te ponajveč ne zadenejo le delavca, temveč zelo občutno njegovo družino.

Višji inšpektor *Bosshardt* utemeljuje potrebo denarnih glob kot najboljše učinkujoče disciplinarne sredstvo, ki se ga ne more pogrešati.

V tozadevno debato so posegli delegatje *Beck*, *Schneider*, *Humer*, *Freischlag* in *Priesner* ter smatrajo znesek 10 kron previsoko odmerjenim; ravno tako se izražajo zato, da se denarno globo vporablja le kot najskrajnejše sredstvo.

Zastopnik *Heider* stavi predlog, da se odstavek 1b § 9. izpremeni na sledeči način:

»Po ponovnih brezuspešnih opominih in ukorih z denarnimi globami, ki v splošnem ne smejo tekom enega meseca presegati višine polovice dnevnega zaslužka; v slučajih posebno kaznjivega vedenja pa se smejo iste naložiti tudi v višjem znesku in sicer do 5 kron«.

Centralni delavski odbor je sprejel ta predlog.

Pritožbe.

Pri poglavju o pritožbah (§ 10.) so člani *Rzehak*, *Beck* in *Priesner* proti nalaaganju redovnih glob vsled neutemeljenih in lahkomišelnih tožb, ker je presoja pojma »objestnost« (*Mutwille*) popolnoma prepuščena razsodnosti službenega predstojnika. Vsled tega predlagajo, da se popolnoma črta 4. odstavek, ter izpremeni 5. odstavek, katerega določbe po navedbi zastopnika *Heiderja* ne vsebuje delovni red za delavniške delavce nekdanje cesar Ferdinandove železnice.

Po sprejemu predloga od strani delegatov bi se torej moral črtati 4. odstavek. 5. odstavek pa se naj glasi:

»Pri kolektivnih pritožbah se sme nje ustmeno predložiti ali pa osebno oddajo izvršiti le potom poslanstva največ treh oseb«.

Kontumacija.

Glede predpisov § 12. o ravnanju z delavci ob kontumaciji predlagajo člani *Rzehak*, *Beck* in *Freischlag* določitev cele, nazadnje izplačane mezde, odnosno temeljne mezde kot substencijski prispevek, da se delavca in njegovo družino, ki itak že trpi veliko škodo vsled bolezni, popolnoma ne upropasti. Delegat *Humer* prosi še za enotno ureditev tega vprašanja za delavstvo vseh kategorij, na kar je centralni delavski odbor sprejel izpreminjalni predlog, po katerem naj bi se § 12. glasil:

»Delavci, ki se jih kontumacira po obstoječih predpisih za zdravstveno službo vsled nalezljive bolezni v njih družini, imajo v dobi kontumacije, najdalje pa za dobo treh mesecev, pravico do substencijskega prispevka v višini cele mezde, ki so jo nazadnje dobivali (glede akordnih delavcev: polne temeljne plače) pod pogojem, da so ob času kontumacije bili najmanj eno leto vračunski krajša, nezakriviljena prekinjenja dela, v službi državno-železniške uprave in če v dobi kontumacije ne stopijo drugod v delo.«

Izračunavanje in izplačevanje zaslužka.

Pri posvetovanju o § 14 glede zaračunanja zasluženih zneskov se vrača *poročevalec* na tozadevno v centralnem delavskem odboru dosedaj stavljen predloge ter izjavlja, da se je na te želje po možnosti oziralo. Možno pa ni izpolniti tako dalekosežnih zahtev kakor na primer poldrugokratno vračunavanje in podvojeno zaračunavanje čezurnega dela in to že iz finančnih razlogov ne. Vkljub temu pa se bo namesto dosedanjega plačevanja čezurnega dela isto zaračunalo v meri 1:2 dnevne mezde, ki pride na vsako delovno uro. To pomeni 20 odstotno plačevanje čezurnega dela.

Napram izvajanju poročevalca navaja član *Rzehak* dejstvo, da se delavniškim delavcem državno-železniške družbe že dolgo

vrsto let plačuje čezurno delo s poldrugokratnim zneskom in se izreka za enotno izvedbo poldrugokratnega, odnosno podvojenega plačevanja čezurnega dela.

V enakem smislu govorijo: delegat *Beck*, ki opozarja na obstoječe plačevanje čezurnega dela pri sevezapadni železnici, ter delegata *Thumfort* in *Priesner*, ki v 3. odstavku analogno popravljata 9¹/₂ urni delavnik v 9 urnega.

Član *Kubitschek* želi, da se v 4. odstavek sprejme določba, da se v slučaju, da je cesarjev rojstni dan v nedeljo, izplača dni-narjem polno dnevno mezdo, akordnim delavcem pa povprečni zaslužek.

Tej izpremambi pritrjujejo delegatje vsestransko. Po stavljenih predlogih naj bi se 4. odstavek glasil:

»Za cesarjev rojstni dan, tudi če pride na nedeljo, se delavcem in uslužbencem, če niso na dopustu, bolni ali pa kontumacirani, izplača polno dnevno, akordnim delavcem pa pod istimi pogoji povprečni dnevni zaslužek«.

Po pretresu odstavkov 5., 6. in 7. stavi član *Priesner* formalni predlog, da se črta odstavke 8., 9. in 10. namesto katerih naj se postavi sledeče določbe:

»Dela izven normalnega delovnega časa od 6. ure zjutraj do 8. ure zvečer je kot čezurno delo plačati poldrugokratno, delo ob nedeljah in praznikih ter ponoči (to je od 8. ure zvečer do 6. ure zjutraj) pa podvojeno«.

Centralni delavski odbor je ta predlog sprejel.

Pri 11. odstavku se predlaga popravek »9¹/₂« v »9« urni delavni čas, nakar utemeljita člani *Humer* in *Schneider* sproženo izpremembo 12. odstavka, ki po njiju mnenju vsebuje v sedanji obliki ogroženje delavskih interesov; priznavata, da kakovost nekaterih del v železniški službi čisto ne pripušča zaključka dela točno ob minut, da pa določba, ki pripušča več dela do 30 minut na dan, popolnoma izroča delavce samovolji in šikanam nadzornih organov. Člani *Priesner* in *Schneider* zagovarjata plačevanje vsake začete ure brez omejitve, na kar odgovarja *poročevalec*, da je določitev gotove časovne meje pod katero se neplačujni odlomkov ur, v obojestranskem interesu in da uprava ni v stanu plačevati delo ene ali več minut nad normalni delovni čas s polno plačo za čezuro. V tem smislu govori tudi višji inšpektor *Bosshardt*, ki povdarja, da bi to pogojno vplivalo na prometno službo, ter inšpektor *Malec* iz stališča po njem zastopane službene panoge. Oba povdarjata, da ni naročilo čezurnega dela le v rokah nadzornih organov, temveč, da ga utegnejo tudi delavci pospeševati. Po daljši debati, ki so se je vdeležili delegatje *Schneider*, *Thumfort*, *Rzehak*, *Priesner*, *Palisek*, *Nejedly*, *Sticha* in *Humer*, je centralni delavski odbor sprejel 12. odstavek v sledeči obliki:

»Odlomke ur, ki znašajo 15 ali več kot 15 minut, je v vsakem slučaju zaračunati kot cele ure; nasprotno pa se odlomke ur izpod 15 minut plačuje le tedaj, če se je tri dni zapored opravljalo čezurno delo manj kot 15 minut«.

Pri 13. točki predlaga član *Beck* željo akordnih delavcev za dovolitev tedenskega odbitnega plačevanja akordantov. S predlogom za nadomestitev besede »mesečno« z izrazom »tedensko« se strinjajo vsi delegatje. Ravnotako se je sprejelo od člana *Priesnerja* predlagano črtanje besedice »le« v 15. odstavku.

Z obliko sledečega odstavka se delegata *Rzehak* in *Priesner* ne moreta strinjati, ter zahtevata, da se smejo takšne izpremembe v načinu plačevanja izvršiti le sporazumno s prizadetimi delavci.

Stavbni svetnik *Hatschbach* in inšpektor *Malec* ne moreta iz stališča od njiju zastopanih službenih panog na noben način pritrditi taki izpremambi, ker bi se s tem popolnoma podvezalo neobhodno svobodo odločevanja predstojnikov.

Končno glasujejo delegatje za sledečo obliko 16. odstavka:

»Predstojnik vodstva materialnega skladišča je upravičen — sporazumno z delavci — oddati delavcem-dninarjem dela v akordu, kakor tudi na drugi strani akordne delavce vporabljeni kot delavce za dnino«.

Nato izvaja *poročevalec*, da so k odstavkom 17 do všteti 21 § 14., ki določajo ureditev plačevanja delavcev pri njih vporabi izven domače postaje, delegatje predlagali razne izpremembe. Tako na primer pred vsem predlog za priznanje prenočevalne pristojbine, ki se jo za vsak kraj posebej izračuna, poleg hranarine. Navaja težkoče proti temu predlogu, ker če bi bil sprejet, bi moral pasti določen sistem za pristojbinski opravilnik, ker se dosedaj izplačuje prenočevalno pristojbino izključno le strojnemu in vlakospremnemu osebju. Iz teh razlogov bi moral odkloniti predlog za znižanje števila ur od šest na pet za najkrajšo odsotnost iz domače postaje.

Višji inšpektor *Korn* in višji inšpektor *Bosshardt* povdarjata, da je priznanje za vse službeno področje enake prenočnine za strojno in vlakospremno osebje upravičeno že radi tega, ker ti uslužbenci sicer dobivajo vožne pristojbine, a niso deležni hranarine. Istotako govori nadinženar *Wenzel* proti generaliziranju in združitvi prenočnine s hranarino.

Višji inšpektor *Bosshardt* predločuje delegatom praktično neizvedljivost za vsak kraj posebej določene prenočnine.

Član *Priesner* se ozira na ta izvajanja, da se prenočnina za delavce določi v isti meri kakor za vožno osebje, dočim se član *Rzehak* zavzema za obligatorično naravno nastanitev.

Poročevalec navaja k temu, da se ne more nuditi absolutnega jamstva za naravno nastanitev, nakar izpremeni *Rzehak* svoj predlog v toliko, da se po možnosti nudi naravno nastanitev.

Član *Schneider* stavi posredovalni predlog za priznanje prenočnine za slučaj prenočevanja v postaji, kjer ni kasarn, odnosno prostih prenočišč, ki bi se jih delavci mogli brezplačno posluževati.

Član *Freischlag* želi, da se višino prenočnine določi na dve kroni za vsako noč za tiste delavce, katerih mezda je nižja kot 4 krone; nadalje smatra primerno, da se v 17. odstavku namesto besed »šest ur« in »1/2-kratno« postavi besede »pet ur« in »podvojeno«.

Nato stavi član *Priesner* v imenu vseh delegatov železniškemu ministrstvu prošnjo, da posveti v slučaju novega obdelanja pristojbinskega opravilnika čim največjo pozornost ureditvi za delavstvo jako važnih hranarinskih prejemkov.

Pri posvetovanju o 18. odstavku prečita višji inšpektor *Korn* tozadevno določbo delovnega reda za kurilnice, na kar predlagata člana *Kubitschek* in *Priesner* v posnemanju § 7. delovnega reda za kurilnicah zaposleno osebje točnejše besedilo v tem smislu, da se pri vožnji dovršen čas v vseh okolnostih smatra kot delovni čas.

(Dalje prih.)

Razprava o službeni pragmatiki v odseku za državne nastavljenice.

II.

Ko je parlamentarni odsek za državne nastavljenice dovršil razpravo o vseh določbah tičečih se službene pragmatike državnih uradnikov (glej »Železnica« št. 8. 15. aprila 1912), je dne 17. aprila prišel do razprave o paragrafi, ki se tičejo državnih slug. Treba je povedati, da se tu ne gre za razpravo o predlogih vlade, ampak za razpravo o predlogih stavljenih od poslancev samih v odseku za državne nastavljenice.

Pri § 199 je krščansko-socialni poslanec dr. Jerzabek predlagal, naj se črta tretji odstavek, ki določa, da imajo uslužbenci za kako delo, ki ga opravijo izven določenih uradnih ur, pravico do plačila, določenega po posebnih naredbah. Socialnodemokratskima poslancema Hillebrandtu in Tomschiku, ki sta branila tretji odstavek § 199. proti krščanskemu-socialcu, se je posrečilo pre-

prečiti njega črtanje. Tretji odstavek § 199. se glasi:

»Uslužbenci imajo za službeno delo, ki ga opravijo izven določenih uradnih ur, pravico do plačila, določenega po posebnih naredbah«. Ta odstavek § 199 tičeč se plačila za čezurno delo je bil sprejet s 17 glasovi proti 11.

Potem je odsek prešel k § 202, ki se tiče koalicijske pravice državnih uslužbencev. Socialnodemokratska poslanca Forstner in Glöckel sta predlagala, naj odsek sprejme § 202 in 203 v obliki svojega prvotnega sklepa, ki se glasi:

§ 202 Uslužbenci morajo paziti, da bo njihovo življenje in obnašanje redno in spodobno in se varovati vsega, kar bi njihovega ugledu škodovalo. Noben uslužbenec ne sme s sklicevanjem na službeno razmerje biti oviran v izvrševanju svojih državljskih pravic.

§ 203. Noben uslužbenec ne sme biti član inozemskega, politične namene zasledujočega društva.

Ali krščanski-socialci dr. Jerzabek je stavil predlog, ki bi koalicijsko pravico bistveno skrčil, določujoč sledeče:

»Uslužbencu je sodelovanje pri društvu prepovedano, če to sodelovanje zaradi društvenega stremljenja ali zaradi načina društvenega delovanja nasprotuje službeni prisegi. Po tem krščansko-socialnem predlogu bi bila društvena in koalicijska pravica popolnoma izročena samovolji vlade. Sodrugi Glöckel je izjavil proti temu predlogu, da bi vsaka prenareditve prvotno sprejetega besedila pomenila omejitev državljskih pravic uslužbencev. Omejitev državljskih pravic uslužbencev v katerikoli obliki pa je nedopustna, ker sicer bi bilo mogoče zamašiti usta vsakemu uslužbencu, če bi postal politično neprijeten.

Socialno-demokratski predlog (prvotni sklep odseka) je bil zavržen s 17 glasovi proti 14; proti predlogu so glasovali tudi krščanski socialci general pl. Guggenberg, dr. Jerzabek, prof. Kemetter.

Odsek je sprejel § 202 po predlogu nemškega nacionalca Hoffmanna v sledeči obliki:

Uslužbenci morajo paziti, da bo njihovo življenje in obnašanje redno in spodobno, da je njihovo ravnanje v službi in izven službe (ta dodatek je sklenil meščanski del odseka proti glasovom socialnih demokratov) v soglasju z disciplino; morajo se varovati vsega, kar bi škodovalo njihovega ugledu. Toda uslužbenec ne sme s sklicevanjem na službeno razmerje biti oviran v izvrševanju svojih državljskih pravic, v kolikor ne nasprotujejo določbam tega zakona.

Pri § 210 je sodrug Forstner predlagal, naj se vstraja pri prvotnem sklepu odseka, ki se glasi:

Po zakonu od 26. septembra 1908 vpejlane trienije se zviša od 70 kron na 100 kron, od 80 kron na 120 kron.

To pomeni, da naj državni uslužbenec napreduje v plači ne več za 70 kron, temveč za 100 kron, oziroma ne več za 80 kron, ampak za 120 kron.

Pri glasovanju je bil tale prvi odstavek § 210 na predlog sodruga Forstnerja sprejet s 15 glasovi proti 14.

Proti predlogu sta glasovala seveda tudi general pl. Guggenberg in poslanec nemškonacionalne delavske stranke Fahrner.

Razprava o službeni pragmatiki državnih uslužbencev kaže jasno, da je krščansko-socialna stranka najhujša nasprotnica uradnikov in uslužbencev.

Krščansko-socialni poslanec stavi predlog, naj se črta iz § 199 določba, po kateri bi imeli uslužbenci pravico do plače za čezurno delo.

Krščansko socialni poslanec stavi k § 202 predlog, po katerem naj se skrči državnim uslužbencem državljske pravice, ki jim dajo možnost, ustvariti si močno organizacijo, potem katere jim je edino mogoče, zboljšati si svoj gospodarski položaj.

Krščansko-socialni poslanec glasuje proti odstavku § 210, ki poviša trienije za 30,

oziroma 40 kron. **Zastopnik krščansko-socialne stranke skuša torej na vsak način službeno pragmatiko poslabšati.**

Ampak pri tem početju proti državnim uslužbencem ostale meščanske »narodne« stranke ne zapustijo krščanskih socialcev:

Meščanstvo vedno povdarja svojo ljubezen do delavstva svojega naroda; meščanstvo pravi: »Že iz tega dejstva, da smo del enega in istega naroda, da govorimo isti jezik, kakor delavstvo našega naroda, sledi, da moramo posvečati največjo skrb koristim našega delavstva«. Toda nad tem »principom« stojijo gospodarski interesi meščanstva. Gospodarski interes meščanstva zahteva, da se meščanstvo vseh narodov združi proti delavstvu vseh narodov.

In res vidimo, kako hitro se **pobratijo najhujši narodni nasprotniki** v istem trenutku, ko pride prilika, državnemu uslužbencu omejiti pravico do organizacije, ko stavi krščanski socialci predlog, naj se črta določba, po kateri bi imeli uslužbenci pravico do plačila za čezurno delo, ko pride do glasovanja o določbi, tičeči se povišanja trienjev od 70 na 100 kron in od 80 na 120 kron, vidimo, kako hitro se sprijaznijo nemškonacionalni ljudski strankarji: Hoffmann, Hofler, Markhl, Waber s češkokocialnim ljudskim strankarjem Kalino, češki agrarec Vojta z nemškim agrarcem Spiesom, slovenski klerikalci: Gostinčar, Grafenauer, dr. Korošec z laškim klerikalcem Tonelli-jem in glasujejo skupno proti predlogu sodruga Glöckelna in omejujejo potem državnim uradnikom prostost v izvrševanju državljskih pravic.

Kakor je gospodarski interes meščanstva proti delavstvu večji nego iz narodnosti izvirajoča ljubezen meščanstva do delavstva — ker gospodarski interes meščanstva za združitve meščanstva vseh narodov proti delavstvu vseh narodov — ravno tako zahteva gospodarski interes delavstva združitve delavstva vseh narodov, je gospodarski interes delavstva proti meščanstvu močnejši nego morda celo iz narodnosti izvirajoča ljubezen delavstva do meščanstva svojega naroda. Vidimo, da se delavstvo vseh narodov loči od meščanstva svojega naroda in združi v internacionalni socialni demokraciji. Delavstvo je edino potom socialnodemokratske organizacije mogoče, zboljšati si svoj neznosen položaj, ker socialnodemokratska stranka je zastopnica delavstva samega, ki ne zastopa interesov izkoriščevalcev, in tistih, ki kupičijo ogromna bogastva potom izkoriščanja delavstva.

Socialna demokracija ni prevzela neizvršljive naloge, rešiti cel narod, rešiti morda tudi interes meščanstva, braniti torej tudi izkoriščevalce; njej zadostuje zastopati interes največjega, najpotrebnejšega dela naroda, delavstva, katerega delo je tako plodonosno, da si meščanstvo vsled dosedanjega gospodarskega razvoja in iz njega sledečega lastninskega in pravnega reda nagromadi neizmerna bogastva. Ker je socialna demokracija zastopnica delavstva samega, je njej edini mogoče, **brezobzirno** zastopati pravične zahteve delavstva **oziraje se le na interese delavstva.**

Sredstev in oblike delavskega boja.

Še danes je mnogo ljudi, ki pravijo, da je postalo vse mirno, da so časi revolucij minuli. Pri tem pa smo v zadnjem času v Perziji, na Turškem, na Portugalskem in Kitajskem doživeli globoko segajoče izpremembe. V 50 letih, odkar datira intenzivnejše delavsko gibanje, so se razmere popolnoma izpremenile; pred tem časom je obstajalo še francosko cesarstvo in Nemčija še ni bila politično edina. Čisto samo po sebi umevno je, da so izpremembe na političnem polju močno učinkovale tudi na delavsko gibanje. Ker stojimo na tleh razvoja, bi bilo napačno, če bi delavsko gibanje opazovali ločeno od političnih pojavov. Marx nam je že v naprej orisal kapitalistični razvoj. Pokazal nam je vzrok naraščajoče bede na drugi strani.

Pa pravijo nekateri: Kar je dejal Marx, pravzaprav ni resnično. Za dokaz navajajo, da se je način delavskega življenja zboljšal. Res je, da danes ne velja več vse, kar je Marks učil, toda v povsem drugačnem smislu, kakor mislijo oni ljudje! Velikanski razvoj kapitalizma se je izvršil še vse drugače, kakor je bil napovedal Marx. Res je nekaj delavcev, ki jim gre danes boljše, ki prejemajo večjo mezdno, ampak le po denarnem znesku, ki ga dobivajo za svoje delo. Danes so potrebe proletariata čisto drugačne nego pred 50 leti, ker gre za to, da dokažemo, da poje delavec danes kilogram kruha več nego prej in da zaradi tega vpijejo »hozan-na!« gre temveč za to, da ima danes delavstvo potrebe vseh vrst, ki jih ne more zadovoljiti. Tako se poraja v delavcih čuvstvo bede in pomanjkanja, med tem ko žive posedujoči v izobilju in razkošju.

Pri mogočih bojih, ki so se v zadnjem času odigrali na Angleškem, smo videli, da sta se vlada in buržvazija zarotili proti delavcem. Videli smo pa na Angleškem tudi, da je bil ondi dolgo časa v visokem čislju nauk o socialnem miru in so voditelji strokovnih organizacij stali v meščanskem taboru. Profesor Schulz Gävernitz je celo dejal, da na Angleškem sploh ni razrednih nasprotij. Tudi na en del nemškega delavstva je to vplivalo. Reklo se je, da ni treba pri vsaki priliki siliti z ostrimi sredstvi razrednega boja v ospredje. Sedaj pa naenkrat velika stavka, ki jo je vodilo milijon delavcev nad mesec dni. Pridobitno življenje cele dežele, parobrodarstvo in promet, vse to je pod temi razmerami občutno trpelo. In vlada se je čutila primorano, da je predložila zakonsko predlogo o minimalni mezdi.

To je bilo nekaj čisto novega. Ko je na Angleškem vlada predložila zakon, po katerem bi se smelo delati samo deset ur na dan, je bila vsa buržvazija po koncu. In sedaj pride država pod utisom delavskih krogov in zaseže tako globoko v gospodarske razmere. To je važno, pa še važnejše je dejstvo, da je delavstvo pod vodstvom vse prej nego radikalnega Mac Donalda, glasovalo proti vladi, pri zakonu, ki je naperjen proti podjetnikom. To kaže, da ves razvoj razredna nasprotja poostruje in proletarce prej ali slej zmerom sili k temu spoznanju.

Ostro naglašanje razrednih nasprotij izhaja že iz socialno-demokratskega programa. Če se vprašamo, n. pr. kaj vzdržuje socialni demokraciji na Nemškem tiste štiri milione glasov, potem moramo reči, da imamo — pri vsej veliki važnosti najbližjih vprašanj — navdušenost, so katero slede mase za nami, zahvaliti izključno misli na naš končni cilj, na preobrat obstoječega družabnega reda. To nas »družuje kakor železen obroč, to je pa tudi tisto, kar nas najbolj loči od meščanskih strank. Ni naša krivda, da razredna nasprotja obstoje. Kar služi razvoju naše moči, to omejuje istočasno moč buržvazije, zato se ne smemo slepiti nad tem, da mora razredno nasprotje trajno narekovati naše stališče. Ne samo v političnem, tudi v strokovnem in zadružnem boju se to opaža. Vsak strokovni boj ima pravzaprav vso buržvazijo proti sebi in pri zadružnih organizacijah vidimo, da se vkljub vsej nevtralnosti postavodajalci in meščanstvo obračajo proti njim. Revizionizem v socialni demokraciji se trudi, da bi se postavil kar najbolj na stališče sedanosti in sodeloval z meščanskimi strankami. Revizionizem podcenjuje nasprotja, ki obstojajo v današnji družbi.

Eno najinteresantnejših dejstev političnega razvoja je, da so, čim močnejši postajamo, tem težavnejši naši uspehi. Napredovanje proletariata nikakor ne spremlja oslavljenje buržvazije. Kar mora z eno roko dajati proletariatu, to mu jemlje z drugo roko dvojno nazaj. Podjetniške zveze, karteli itd. so ji sredstva v ta namen. Da prešinem delavstvo s spoznanjem gospodarskih razmer, da mu pojasnjujemo, da mora vse sile združevati v boju proti meščanstvu, to je prava proletarska politika. Toda tembolj

moramo tudi delovati nato, da povzdignemo gospodarski položaj delavskega razreda. Ravno Karol Marx je povzdigo delavskega razreda s pomočjo strokovnih organizacij izredno visoko cenil. Razmerje med strokovno organizacijo in politiko je veliko tesnejše, nego si marsikdo misli.

Mi si danes delavskega gibanja sploh ne moremo predstavljati brez strokovnih organizacij! Strokovno gibanje je gibanje, ki ima s političnim gibanjem isti cilj. Ampak strokovno gibanje vkljub vsemu temu je gibanje sedanosti, ker v soc. družbi ne bo ne izkoriščevalcev ne izkoriščevanih. Zato mora strok. gibanje imeti svoje posebne bojne metode. Strokovne boje prekinjajo premirja in mirovni sklepi, med tem ko se politični boj završi šele takrat, kadar bo dosežen končni cilj. O teh razmerah si moramo biti na jasnem, potem je neizogibno, kakor je neobhodno vzajemno delo za končni cilj.

Dopisi.

Trst, prosta luka drž. žel. Ni še dolgo tega, kar smo se pečali z nekim gospodom na tukajšnji postaji. Obljubili smo takrat g. Rožancu, da se nekoliko več pogovorimo, če se ne poboljša. Kakor se vidi, ima ta gospod precej debelo kožo. Kar on uganja, že presega vse meje. Vse oboje mora trpeti radi njegove domišljavosti in njegovih muh, ki so zares zelo sitne. V nekem napadu svoje domišljavosti se je izrazil, da je prosta luka popolnoma zanemarjena, ker manjka vojaške discipline. In zares postopa z uslužbenci kakor kak feldvebel ali pa »fetrainar«, ki se še ni znebil spominov na nekdanjo vojaško glorio. Tako n. pr. zahteva sedaj, da se partije po končani službi postavijo v predsobi v vrsto, na kar mu mora mestni mojster javiti, da je partija pripravljena za odhod iz službe. V katerem predpisu ali službenem redu pa je to predpisano, g. Rožanc? Ali je za Vas izjema?

Kdor hoče biti strog napram drugim, mora biti v prvi vrsti strog napram sebi in se točno držati reda. Uslužbenci imajo zanesljive ure ter natančno vedo, kako »točno« prihaja g. Rožanc v službo, včasih ob 8. uri 20 min., ali ob 8. uri 30 min., ali pa tudi ob 9. uri. Gorje pa uslužbencu, če bi le 5 minut poprej šel iz službe, čeravno je njegov naslednik že prevzel službo. Ali ni služben red za vse enako veljaven?

Če gosp. načelnik Lacina o tem kaj ve, dvomimo. Ali pa morda zato zatisne kar obe oči napram g. Rožancu, ker le-ta kaj marljivo »raportira«? Čeje g. načelnik pravičen in če drži besedo, ki jo je dal svoječasno, bi moral takim klečepalcem pokazati vrata, kakor je to storil g. višji inšpektor Hoffmann. Takrat pa se je opravičilo službo v najlepšem redu, dočim sedaj uslužbenci že razburjeni, če le slišijo ime Rožanca. To priča, da ga nihče ne mara. Vsakdo se smeje njegovim pajacadam, le tisti ki morajo vsled tega trpeti, so ogorčani.

Če te vrstice še ne bodo zadostovale, pa ga prihodnjič trdneje primerno. Tržaško ravnateljstvo državnih železnic pa vabimo, da v tej zadevi potrebno ukrene, predno se kaj zgodi, za kar bi morali mi odkloniti vsako odgovornost.

Premikalno osobje.

Škofja Loka. Malo je manjkalo, da nismo bili tako naivni ter menili, da se je tukajšnji gospod postajenačelnik Ogorevc poboljšal, odkar smo njegovo nekvalificirano postopanje z delavci v našem listu oizgosali. Posebno pa še zato, ker je g. Ogorevc takrat dobil par krepkih pod nos od kontrolorja, ki je prišel v Škofjo Loko nekoliko prej predno smo dobili naš list v roke. A topot smo se zmotili. Res se je g. Ogorevc nekaj časa obnašal nekoliko bolje napram vrhovnim delavcem. To pa najbrž le zato, ker je menil, da jih bo še potreboval za obdelovanje svojega vrta. Če bi se vsaj nekoliko ne brzdal, kdo bi mu potem še kaj opravil?

Toda navada je železna srajca in izbruh-

nila je pri njem zopet na dan. Pojavila se je v tem, da je g. Ogorevc nekemu vrhovstavnemu delavcu takorekoč z rok iztrgal skromno kosilce — krompir. Da si čitatelji ložje to predočijo, podamo tu kratko sliko tega dogodka.

Dva zidarja sta popravljala neko sobo tik črpalne. Soba je doslej služila za shrambo starih papirjev. Zidarjema je stregel nek tukajšnji vrhovstavni delavec. Ker pa imajo ti trije jako daleč doma — eden izmed njih je celo iz Kranja — in imajo ravno tako sitne želodce kakor vsak drugi, je umevno, da si morajo privoščiti tudi hrano, najsi bo še tako skromna. Ker si je pa v sedanji draginji ne morejo dobiti v gostilni, so si pomagali s tem, da so si jo sami skuhal. Da niso pekli janca na ražnju kakor nekoč g. Ogorevc s svojo boljšo poslovico in še več drugih, se razume. Pač pa so si pripravili hrano, kakor je delavcu v teh razmerah mogoče. Ker pa je ravno deževalo, so šli pod streho kamor je kateri mogel, da povžije svoje skromno kosilce. Tako n. pr. se je vrhovstavni delavec »predrznil«, da je šel v sobo, kjer je ves predpoldan delal, da povžije svoj krompir. Komaj pa se je vsedel, ko pride Ogorevc, ter »lastnoročno« iztrga delavcu lonec iz rok in ga postavi na prag! »Tu ne, boste jedli«, pravi, tam zunaj je vaš prostor«. Delavec ga je sprva začudeno gledal, ker je mislil, da se načelnik le šali. Šele ko je načelnik vnovič nad njim zarobantil, je delavec izprevidel, da ni šala. Kaj si je hotel? Pobasati je moral svoj lonec, ter hajd na dež, če noče, da si načelnik ohladi svojo jezo nad njim in njegovim loncem. In če bi mu le tega bacnil v jarek, kje naj si dobi potem kosilo. Toda kaj se briga načelnik zato? Če pa g. Ogorevc že tako postopa z delavci med odmorom, si je lahko misliti, kako dela z njimi kadar so v službi.

Le to še svetujemo g. Ogorevcu, da naj pusti vrhovstavnne delavce lepo pri miru, ker sicer mu glasneje zatrobimo v ušesa.

Domače vesti

Ubogi klovn. Naš zaupnik v Kanalu je sklical za 12. t. m. shod po § 2. brez, da se glede govornika definitivno dogovoril z železničarskim tajništvom. Sodr. Kopač, ki je prišel v soboto zvečer s potovanja iz Dalmacije, je imel isti dan prisostvovati občnemu zboru »Vzajemnosti« v Nabrežini. Občni zbor pa se je radi klesarske konference preložil na prihodnjo nedeljo. Ker shod v Kanalu ni bil obojestransko definitivno dogovorjen, se tudi ni odposlalo govornika v Kanal.

»Edinost« prinaša v torkovi številki, da so se kanalski sodrugi s Kopačem vred ustrašili narodnjaške pošasti Jakličeve, ki je v kuhinji bajč čaka, kedaj bo koga požrl. Ubogi klovn, koliko domišljavosti je tu nakopičene v njegovi glavi! Kedaj so se resni političarji ustrašili pajaca z ajdovimi možgani à la Jaklič? Smeh se nam vsiljuje — pa naj bo dosti za danes, ker je res škoda prostora.

Bilančni zaključek južne železnice. Južna železnica je pred nekaj dnevi objavila končne številke svojih računskih sklepov za leto 1911. Južna železnica je l. 1911 imela 153 milijonov kron obratnih dohodkov, ki so napram prejšnjemu letu narasli za 6 milijonov kron, ali več kot za 4 odstotke. Ta prirastek izvira izključno iz živahnejšega prometa, ker tarifi so ostali v obeh letih enaki. Od večjih dohodkov gre 236 milijonov kron za višje obratne izdatke. Bilanca pa je občutno obremenjena vsled davkov, ki so rapidno narasli, in vsled socialnih izdatkov v skupnem znesku 2½ milijona kron. Sicer se je l. 1910 doseglo znatne prihranke in vračila, ki so to pot manjkali. Takrat se je vsled vzvratnih računov iz prejšnjega časa zmanjšala potreba za nezgodno zavarovanje za skoraj 900.000 kron in vrhutega je južna železnica dobila znatno vračilo davkov. Sedaj pa se teh dohodkov ni doseglo, in tako pride, da so izdatki za blagotvorne

naprave in realne davke znašali 9.29 milijonov kron, pridobinski davek z dokladami vred pa v obeh državah monarhije svoto 8.4 milijonov kron. Zlasti pa so čezmerno narasle deželne in občinske doklade. Odstotek doklad se je v preteklem letu v Avstriji zvišal od 109.5 na 114.5 odstotkov državnih davkov. To je deloma povzročila tudi okolnost, da so doklade mnogih občin različno stopnjevale in da izvršujejo nekatere občine velike stavbe in druge izdatke izključno na račun doklad pri največjih davkoplačevalcih, pri velikih delniških družbah. To naraščanje doklad pomenja občutno zvišanje že itak velikega davčnega bremena. Južna železnica že več let ne izplačuje dividende in ne more niti dolgov v polni meri plačevati. Obratni račun zaključuje vsako leto z večjim ali manjšim primanjkljajem, vključno temu pa mora plačevati nad 9 milijonov kron davkov.

Obratni izdatki so narasli za 2.4 milijonov kron. Tega prirastka odpadeta dve tretjini na osebne, ostanek na stvarne izdatke. Že jeseni leta 1910 se je uslužbencem južne železnice dalo zboljšanje mezd in zvišanje prejemkov, ki je obremenilo bilanco leta 1910 le za približno 300.000 kron ter prišlo l. 1911 do polnega učinka. Uradnikom in osebju dani priboljški znašajo približno dva milijona kron. Vrhutega pa mora tudi južna železnica svojim uslužbencem dati tista zboljšanja, ki jih je državna železnica letos dala svojim uslužbencem. Financijelni efekt teh novih koncesij se računa za južno železnico zopet na dva milijona kron, vendar pa še ni natančno ugotovljen. O vprašanju glede pokritja se bo odločalo v pogajanjih z vlado. Znatno zvišanje personalnih izdatkov bo obremenilo bilanco leta 1912, ker so te odredbe veljavne in uvedene s 1. januarjem tega leta.

DELAJSKO GIBANJE.

Socializem na Angleškem. V jeseni lanskega leta ustanovljena britska socialistična stranka prireja nekaj časa sem po vseh velikih mestih velikanske shode, ki imajo vsi propagandističen smoter. Vodilna misel vseh govorov na teh shodih je, da treba v vrtincu revolucije, v katerem se nahajamo, energične smotrene socialistične stranke, da se kapitalistična družba Velike Britanije, ki je že davno zrela za socializem, zvodi na pota socialistične družbe. Po navedbi strankinega tajnika, sodruga Leesa, obstoja sedaj že nad 350 sekcij, ki imajo vse skupaj nad 40.000 članov. Vse kaže, da mlada britska socialistična stranka z orjaškimi koraki napreduje. — Angleški delavci so s 15. aprilom izdali tudi svoj delavski dnevnik »Daily Herald«, ki je izhajal provizorično že za časa lanske stavke londonskih tiskarjev. List sicer še ne zavzema odločne socialistične smeri in pravi, da hoče pustiti vse smeri delavskega gibanja do besede, toda brezdvomno bo čas razvoja prinesel marsikako spoznanje in bo list za politično gibanje še velikanskega pomena.

Napredovanje mednarodne zveze transportnih delavcev. V teku zadnjega poldruga leta je poskočilo članstvo mednarodne transportne federacije od 500.000 na 700.000. Zadnja je pristopila organizacija španskih železničarjev s 40.000 člani. Zdaj so v teku obravnave o pristopu delavske unije švicarskih prevoznih naprav (zveza železničarjev in tramvajskih uslužbencev); zveza šteje 12.000 članov. Priklopitev je določena od 1. januarja 1913 naprej. Tej organizaciji sledi v kratkem druga švicarska železničarska organizacija, zveza »strojnega osebja«. Prav tako se ne bo dolgo obotavljala s pristopom organizacija argentinskih strojnikov in kurjačev, ki je jako zgledna organizacijam in je pravkar dobojevala s sijajno zmago boj proti kapitalistom; priklopitev bi se bila najbrže že izvršila, ako bi organizacija ne bila imela toliko opraviti s stavko. Ta organizacija šteje 8000 članov in ima izborna finančno podlago. Omenimo naj še, da se bo

pečala z vprašanjem priklopite zveza angleških transportnih delavcev, ki šteje okoli 250.000 članov in bo imela meseca junija svoj kongres. Če se priklopijo vse te organizacije mednarodni transportni zvezi in priklopile se bodo gotovo prejalislej, bo že itak velika njena moč narastla naravnost velikansko.

Zveza bolgarskih transportnih delavcev. V tej zvezi so obenem z drugimi transportnimi delavci združeni tudi železničarji. O njenem delovanju smo od zveznega tajništva prejeli sledeče poročilo za leto 1911:

Minulo leto 1911 je bilo prvo po ustanovitvi zveze, zategadelj smo osredotočili svoje predvsem na notranjo okrepitev in ojačanje organizacije. Zveza je pravočasno zavzela stališče do vseh dnevnih vprašanj, tičočih se transportnih delavcev; ukrenili so se potrebni koraki v varstvo vsestranskih interesov prevoznikov. Zveza se je zmerom dejansko udeležila vseh akcij, ki jih je bila uvedla socialno demokratična stranka.

Ob svoji ustanovitvi je štela zveza 18 sekcij z 929 člani. Na koncu poročilne dobe 1911 je obsegala 29 sekcij s 1095 člani. Od teh je bilo 1078 moških in 17 ženskih; 477 poročenih in 618 samskih; 1049 bolgarske in 46 druge narodnosti. Analfabetov je bilo 38, ljudsko šolo jih je bilo dovršilo 370, nepopolno srednješolsko izobrazbo jih je imelo 533, popolno srednješolsko izobrazbo 75 in strokovno šolsko izobrazbo 79.

Zastopane so bile naslednje skupine: 549 železničarjev, 202 poštna in brzojavna nastavljenca, 206 pristaniških, 59 cestnih delavcev, 70 tramvajskih uslužbencev, 4 soferji in 4 drugi transportni delavci. Da se je članstvo pomnožilo za 166, je treba pred vsem pripisati železničarjem, katerih je na novo pristopilo 133 in cestnim železničarjem v Sofiji, ki so pristopili zvezi takoj po nje ustanovitvi.

V poročilni dobi so imele sekcije 417 odborovih sej 392 članskih shodov, od teh 275 z referati, 69 javnih shodov in 80 konferenc. Razširilo se je pet letakov v 9200 izvodih in »Rdeči ljudski koledar« v 1165 izvodih. Osrednje glasilo socialno demokratične stranke in splošne strokovne zveze — »Delavski list« — ki izhaja dnevno, je imelo med člani 306 naročnikov in polmesečnik »Novi čas« 131 naročnikov.

Organizacija je imela vseh dohodkov 19.150.91 frankov in 15.940.77 frankov izdatkov.

Zvezina glasila so »Železničar«, »Telegrafo-Poštenki Vestnik« in »Pristaništen Rabotnik«. »Železničar« je imel 1500 izvodov naklade ter 1235 naročnikov in je s tem številom na prvem mestu zvezinih glasil. »Telegrafo-Poštenki Vestnik« v 1200 in »Pristaništen Rabotnik« v 800 izvodih. Poslednjega se razširja potom kolportaze.

V poročilni dobi je bilo 8 stavk: dve obrambni in šest napadalnih; tri stavke so se končale s popolnim uspehom, ena z delnim, tri brez uspeha. Udeleževalo se je jih 1144 delavcev in sicer 312 organiziranih in 832 neorganiziranih. Stavkalo se je vsega vkup 9791 delovnih dni; transportna zveza je izplačala 282.05 frankov podpore. Bile so večinoma neorganizirane stavke, ki so izbruhnile z elementarno silo. Zveza je vselej poslegla vmes in če je bilo le možno je prevzela tudi vodstvo stavke.

Zveza je član mednarodne zveze transportnih delavcev. Z večjimi transportnimi organizacijami drugih dežel goji zveza bratovske stike. S srbsko zvezo transportnih delavcev je sklenila pogodbo za vzajemno podporo. Poštni in brzojavni nastavljenec so razentega organizirani tudi v mednarodni federaciji poštnih in brzojavnih nastavljenec; zveza je bila zastopana z enim delegatom na pariški ustanovni konferenci te federacije. Zveza je tudi poslala stavkujočim francoskim mornarjem, angleškim mornarjem in izprtim norveškim delavcem skromne podpore.

Iz vseh teh podatkov o stanju in delovanju zveze je razvidno, da je imela v

prvem letu svojega obstanka uspehe. Ti sicer niso veliki, toda tem dragocenejši, ker so jih dosegli vključno vsem težavam in preganjanjem od strani države, delodajalcev in nasprotnih organizacij.

Tekoče leto bo prineslo zvezi veliko večje uspehe, kar je razvidno že iz uspehov prvih mescev. In ti novi uspehi so tem trdnejši, ker jih rodi nepretrgano, smotreno socialistično delo organizacije.

Iz tega poročila je razvidno, da organizacija v Bolgariji lepo napreduje.

TEHNIČNI PREGLED

Živa sila morja — vir električne energije! Kakor znano, narašča in pada morska voda v teku 24 ur dvakrat. Padanje imenujemo oseko, naraščanje plimo. V menjavi med oseko in plimo so nakopičene take množine žive sile, da je že davno nastala želja izkoristiti neizčrpno naravno moč v tehnične namene. Šele tedaj, ko je tehnika dokazala, da se električna energija lahko prenese, je ona želja dobila stvarno podlago. Na sledeči način izkoriščajo energijo, ki nastane vsled menjave med oseko in plimo: Plitva mesta ob morski obali se zavarujejo z visokimi nasipi, da jih morje ob času plime ne more preplaviti. V nasipih so prekop, v katere se izliva voda in v katerih so postavljene turbine. Delo turbin se pri nese neposredno na dinamske stroje, ki proizvajajo električne toke. Ti toki se izrabljajo, ali neposredno, ali se pa shranjujejo v akumulatorjih. Ko nastopi oseka, mora voda odtekat skozi iste prekope in mora zopet izvrševati delo v turbinah. Delo se pa izpremeni neposredno v električno moč. Teoretično je stvar zelo enostavna. Pri praktični izpeljavi so nastopile prav znatne težkoče in stroški za napravo so tako ogromni, da se ni mogla postaviti do sedaj še nobena večja naprava. S čudovito bistroumnostjo je premagal inženjer Fein iz Hamburga vse težkoče. Izdelal je projekt za izkoriščanje oseke in plime ob morski obali pri Husumu. Po njegovem načrtu se bo ogradiło 1600 hektarjev plitvega morja med severnim obrežjem in suho zemljo. Ta nasip se bo priklopil jezu, ki je dolg 2800 metrov med severnim obrežjem in suho zemljo. Na severnem obrežju je zgrajen že nasip za pridobitev zemlje, ki se bo podaljšal kot drugi nasip proti suhi zemlji. Tako bo nastala velika vodna rupa, skozi katero bo zgrajen prečni nasip. Vsled tega bodeta nastali dve rupi: nižje ležeča bo obsegala 960 hektarjev, Naprava, kjer se bo pravzaprav proizvajala moč, bo ob južnem nasipu med nižjo in višjo rupo. Zgradili bodo za enkrat napravo, ki bo proizvajala do 5000 konjskih moči. Stroški so preračunjeni na 5 milijonov mark. Nižja in višja rupa sta zvezani s plitvim morjem po posebnem jezu. Turbinska naprava je tudi zvezana z obema rupama. Izrabljala se bo višina padca, ki vlada med odprtim morjem in nižjo rupo v času plime, in pa višina padca, ki je med stanjem vode v času plime v napolnjeni višji rupi in med vodno gladino padajoče vode. Kadar narašča voda, priteka iz morja skozi turbine v nižjo rupo, kadar pada oseka drvi voda iz napolnjene višje rupe skozi turbine v morje. Predelelitev vodne rupe ima namen, da se ne prestano vrši delo, vzlic temu, da se vodno stanje menja. Višja in nižja rupa bodeta proizvajali moč tako, kakor se izmenjavata osek in plima. Ta velikanska naprava bo preskrbovala z elektriko del Schleswig-Holsteinske dežele. Do sedaj so se zavezali različni podjetniki, da bodo iz nove naprave jemali 5 milijonov kilovatnih ur. Pri tem konsumu bi veljala ena kilovatna ura 10 pfenigov, a naprava bi ne prinašala še nobenega dobička. Ako bi se pa oddajalo 30 milijonov kilovatnih ur, bi znašala lastna cena za kilovatno uro nekaj nad 1 pfenig in tedaj bi naprava donášala sijajne dohodke. Izpeljava tega projekta ni riskantna, ker zajezenih 1600 hektarjev obdrži itak svojo vrednost in ker stroški za zgradbo naprave tudi niso previsoki, če s 5000 konjskim

močmi v resnici lahko proizvaja na leto več kakor 5 milijonov kilovatnih ur.

Novi ameriški električni vozovi. V Novem Yorku bodo upeljali na cestnih železnicah nove vozove, ki se razlikujejo zelo od sedaj običajnih. Voz se tako malo vzdiguje od tal, da zgleda kakor brez koles, ki se od zunaj sploh ne vidijo, ker leže v omari. Tudi stopnjice za vstop nima voz, ker je le za 20 cm višji od ceste. Novi voz nima spredaj in zadaj nobene plošče. Kdor se hoče peljati, mora vstopiti pri stranskih vratih, ki se odpirajo in zapirajo sama, kadar se voz prične pomikati dalje ali se ustavi. Med vožnjo je ključavnica zavarovana. Dokler so vrata odprta, voz sploh ne more iz mesta. Voz je dolg 12 m. Na obeh konceh je zaokrožen, da ima obliko torpeda. Zgrajen je iz jekla. Voz ima osem ventilatorjev, ki dovajajo svež zrak in ki delujejo sami. Množina zraka se uravnava po številu pasazirjev s pomočjo samotvorne priprave, ki je podobna tehtnici. Razen običajnih zavor ima voz še posebne varnostne zavore, ki ga ustavijo takoj, če zadene ob zapreko.

Naš sklad za podpore zaostalim.

Iz našega sklada za podpore zaostalim se je v opravljeniku določene podpore izplačalo za sledeče smrtne slučaje:

29. Kohnt Ljudovika, Stanislav;
30. Kovaluk Mihael, Stanislav;
31. Marschner Fran, Dečin;
35. Červenka Marija, Pilgram;
36. Szednička Fran, Dunaj X/1;
37. Malzer Ignacij, Lienc I;
38. Lockinger Ana, Linc;
39. Sternath Maria, Ljubno;
40. Potočnik Ivana, Maribor II;
41. Pokorny Barbara, Kladno;
42. Gwozdjowicz Antonija, Oswieszin;
43. Immlauer Ivan, Saalfelden;
44. Šimánek Vaclav, Plzenj;
46. Fuchs Ivan, Dunaj IX;
47. Rudisch Emlija, Hohenstadt;
48. Klement Anton, Dunaj IX;
49. Ulrich Anton, Zatec;
51. Ládr Ivan, Jaromeř;
52. Hrušeš Emilija, Dunaj XXI;
53. Bednár Edvard, Schreckenstein;
54. Mank Hedviga, Lundenburg;
55. Furian Leopold, Marchegg;
56. Pimpler Gizela, Simmering;
57. Břínek Anton, Neuhaus (Česko);
58. Pareis Avgusta, Homutov;
59. Czechitzky Karol, Braunau ob In;
60. Altrichter Vaclav, Iglava;
61. Ziegelwanger Josip, Furkersdorf;
62. Barnikel Anton, Rožvadov;
63. Švoboda Marija, Podmokle;
64. Theimer Marija, Bärn;
65. Wieser Suzana, Hallein;
67. Preismuss Marjeta, Področica;
69. Fischer Rudolf, Oderberg;
70. Fürtig Ana, Češke Kamenice;
71. Herbst Katarina, Ljubno;
63. Fric Jakob, Holkan.

Sodrugl, skrbite z vztrajno agitacijo za pristop temu sklagu in za njega ojačenje!

RAZNE STVARI.

Župnik — pretepač. 23. februarja sta se sprla v Kirchdoru na Tirolskem dninar Eder in župnik Kathreiner. Prepri je nastal, ker je župnik zahteval, naj mu Eder poljubi roko. Eder ni hotel tega storiti. To se je godilo v gostilni, in ker so postajale besede med prepriom vedno ostrejšje, je moral slednjič Eder zapustiti gostilno. Komaj je bil na cesti, je prišel župnik za njim. Na cesti se je prepri nadaljeval in prišlo je tako daleč, da je ležal Eder na tleh, župnik na njem. Pri ruvanju je ugriznil Eder župnika v palec, a župnik je spraskal delavcu obraz. Nato je bila seveda sodnijska obravnava. Okrajni sodnik je bil mnenja, da je bil to navaden pretep in je obsodil župnika na 40 K. Eder je dobil 4 dni zapora. Zoper razsodbo je vložil župnik priziv. Sodišče v Inomostu je

razveljavilo prvo razsodbo in oprostilo župnika, ker se je postavilo na stališče, da se je župnik le branil!

Odhodnica.

V Ljubljano c. kr. drž. žel. premeščenu soderugu Antonu Glinigu, ki je dolgo časa vestno opravljal posle blagajnika jese-niške krajevine skupine, zakličemo tem potom srčen pozdrav in mu želimo na njegovem novem mestu mnogo sreče, ter da se nadalje vztrajno deluje za razvoj naše organizacije.

S soderugom Glinigom je ljubljanska skupina pridobila čvrstega sobojevnika in zanesljivega tovariša.

*Jeseniški organizirani
železničarji.*

DELAVSKE ZADRUGE

za Trst, Istro in Furlanijo. Vpisana zadruga z omejenim jamstvom.

VIII. zadržno leto. 5364 članov

Mesečni izkaz

Blago razdeljeno članom:

Doba: 1910-1911	1911-1912
Julij kron 83578.77	85989.77
Avgust » 78953.25	83176.99
September » 80491.27	93174.89
Oktober » 93785.93	99190.41
November » 88512.12	98484.55
December » 96725.68	109368.77
Januar » 87554.59	110449.27
Februar » 83685.07	104572.98
Marc » 88966.95	120015.59
April » 96225.46	125516.95
K 878.478.89	K 1029.940.17

Podpora vdovam in bolnim članom:

V dobi od julija do 30. aprila 1912 se je razdelilo bolnim članom, vdovam in sirotam 7259.26 kron podpore.

Dividende:

Do 30. aprila se je izročilo članom na račun dividend od dobe 1910-1911, blaga za svoto kron 7612.88
odpotovanim članom v gotovini » 105.56
in pridržalo na račun zadrž-
nega deleža » 6612.48

Skupaj kron 14330.92

Trst, 30. aprila 1912.

Vršili so se sledeči shodi in zborovanja.

Trst I. Dne 13. t. m. se je v delavskem domu, ulica Madonnina 15 vršil shod južnih železničarjev, na katerem je sodr. Kopač poročal v regulaciji delavskih plač na južni železnici. Poročal je, da sta dne 3. t. m. sodruga Tomschik in Weigl intervenirala pri generalnem ravnateljstvu južne železnice radi izvedbe te regulacije, ter izvedela, da se bo le-ta gibal v treh smereh in sicer:

1. Zvišanje plač vsem sedaj v uporabi se nahajajočim delavcem, izvzemši hrvatske pomožne delavce.

2. Zvišanje temeljnih plač v tistih vporabnih vrstah, v katerih temeljne plače ne odgovarjajo danim razmeram.

3. Zenačenje plačilnih ostrin pri starih delavcih.

Raztolmačil je še nam dalje celo regulacijo. — Poročilo je bilo soglasno sprejeto na znanje.

O regulaciji poročamo v prihodnji številki.

Vršijo se sledeči shodi.

V Poljčanah, 19. t. m. ob 2. uri popoldne občni zbor.

V Celju, 22. t. m. ob 1/8. uri zvečer. Dnevni red: Regulacija plač na južni železnici.

V Zidanem mostu, 21. t. m. ob 1/8. uri zvečer. Dnevni red: Regulacija plač na južni železnici.

V Rudolfovom, 23. t. m. ob 7. uri zvečer. Dnevni red: Regulacija plač na državnih železnicah.

V Spodnji Šiški, 24. t. m. ob 8. uri zvečer. Dnevni red: Regulacija plač na državnih železnicah.

V Ljubljani, 25. t. m. ob 7. uri zvečer. Dnevni red: Regulacija plač na južni železnici.

Usebina št. 9. z dne 1. maja 1912.

Članki: Naš praznik. Naraščanje revolucionarnih življenj (Konec). Povzdiga delavskega razreda. Upašen kapital. Stavbinske zadruga in stanovanjsko vprašanje. Velika nezgoda na morju. Personalne komisije in delavski odbori pri c. kr. drž. žel. Deputacija čuvajkega osobja v železniškem ministstvu.

Dopisi: Celje. Borovnica.

Domače vesti: Socialističnemu ženstvu. Terorizem v tržaški kurilnici južne železnice. Občinske volitve na Dunaju. Sijajna zmaga socialne demokracije.

Inozemstvo: Stavkujoče delavce so postreljali. Železničarska stavka v Ameriki. Ameriški strojevodje.

Iz pred sodišča: Zvišanje rente vkljub neugodnemu zdravniškemu mnenju.

Gospodarski pregled: Koncentracija kapitala.

Tehnični pregled: Razvoj brezžičnega brzojava.

Razne stvari: Na poti k internacionalizmu, stanovanja milijonarjev.

Iz organizacije: Naš društveni znak. Članom skupine Trst II.

Pozor sodrugl!

Slovenski železničar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremljenje delavskega ljudstva, naj naroči strankino glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsak dan ob polu 11. dopoldne in stane naročnina

celoletna K 18.—
polletna „ 9.—
četrtletna „ 4.50
mesečna „ 1.50
za inozemstvo celoletno „ 30.—

in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 6 vin. v administraciji in tobakarnah.

Vsak zaveden železničar bi moral biti naročen na „ZARJO“.

Kavarna UNIONE - Trst

Ulica Caserma in ulica Torre Bianca

— Napitnina je odpravljena. —

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij
— in časnikov v vseh jezikih. —

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Tiska Dragotin Priora v Kopru.